

Kaj praviš? Tudi on, star borec, dvomi. Pogovorite se. Prepričajte ga, če je potrebno, tudi tri dni in noči. Kaj? . . . Prav, tudi jaz ga bom prepričeval! Nimam pomembnejšega dela kot to. To je vse.

Moramo se upreti. Še več — moramo se prebiti. Na juriš, komunisti, hčere in sinovi domovine, juriš na bodeče žice, na obroče, na grožnje in okove, ki nam jih kujejo, naprej, junaki, moramo prek ognjenega praga, moramo naprej, na juriš nocoj in jutri na juriš, delavci in bojovníki, vsi moji, vstanite, moramo nad neosvojeno, juriš in juriš, brez omahovanj in ustavljanj, na juriš, borci, rojeni za juriše. Partija je čista kot sonce, naprej moramo, pa čeprav polni ran.

Pomiri se, pomiri. Že poznamo pot. Za kaj smo in za kaj nismo. Samo človeško. Ni tako, ideja temni, pot se megli. Postavili bomo temelje — tovarne delavcem, samoupravljanje. Drugo — korak za korakom. Tako.

Čas bo ocenil in rešil vse naše spore. V nekem dobrem jutru bomo stopali vsi po isti človeški, komunistični stezi

In zdaj, roka, spusti se mirno na te liste. Napiši odgovor — vse po vrsti, po resnici . . . prvič, drugič, tretjič . . . — Piši, partija je čista kot sonce, piši — vse za svobodo, a svobode nikjer. Tako zapiši, Josip Broz, tako in nič drugače.

Nacionalnost in internacionalizem

Prav bi bilo, da bi pred tem znanstvenim zborom danes spregovoril nekaj besed o vlogi naših znanstvenikov, o njihovih neposrednih nalogah pri graditvi nove socialistične družbe v naši državi. Toda kakor že veste, sem pred dnevi na seji Srbske akademije znanosti že nekaj povedal o vlogi znanstvenikov pri graditvi socializma v naši državi. Zato si bom dovolil danes spregovoriti tu nekaj o vprašanjih, ki zanimajo in morajo zanimati ne samo ljudi, ki se ukvarjajo s politiko, ali ljudi, ki se ukvarjajo z družbeno vedo, marveč morajo zanimati slehernega našega državljana, posebno pa vse naše znanstvenike. Tu gre, prvič, za nacionalno vprašanje v dobi graditve socializma v naši državi in, drugič, za razvoj gospodarskih, kulturnih, političnih in drugih odnosov med državami, ki grade socializem, ali z drugimi besedami za to: v čem je pojem nacionalizma in v čem pojem internacionalizma? Kajpak si niti najmanj ne lastim pravice, da bi lahko podal tu kako izčrpno analizo ali dokončno definicijo o teh vprašanjih. Ne, teh vprašanj se dotikam samo toliko, kolikor so v zvezi z našo današnjo stvarnostjo, kolikor je potrebno, da lažje razumevamo določene pojave, na katere danes zadevamo. Če bomo razumeli te pojave, bomo mogli lažje premagovati številne težave, na katere zdaj zadevamo. To nam lahko tudi pripomore, da nam bo jasnejša perspektiva v sedanosti in prihodnosti, da nam bo jasno, da ne iščemo kakšnih posebnih novih poti, marveč da gremo v socializem naprej po isti poti, po kateri smo hodili doslej, da pa strogo upoštevamo

tista vprašanja, ki nam jih iz dneva v dan nujno zastavlja življenje, na katera zadevamo in ki jih ne moremo obiti.

O prvi temi, o nacionalnem vprašanju, ne govorim zato, ker bi se to vprašanje zdaj postavljalo pri nas v tej ali oni obliki. Ne, nacionalno vprašanje je pri nas rešeno, in sicer zelo dobro rešeno v splošno zadovoljstvo vseh naših narodov. Rešeno je tako, kakor je učil Lenin. In v tej rešitvi nacionalnega vprašanja pri nas se zrcali značaj naše revolucije. Uspeh, ki ga dosegamo pri graditvi socializma, najmočnejše potrjuje, kako pravilno je v naši državi rešeno nacionalno vprašanje. Če ne bi bilo pravilno rešeno, to se pravi, rešeno tako, kakor smo ga rešili mi, bi ne mogli graditi socializma, kajti brez notranje enotnosti, konstruktivnega bratstva in enotnosti narodov naše države, bi ne mogli države obnoviti, kaj šele izpolniti petletni plan in mnoge druge ukrepe ter doseči doslej takšne uspehe.

Nobena država ljudske demokracije ni tako mnogonacionalna kakor naša. Samo na Češkoslovaškem sta dve sorodni nacionalnosti, ponekod drugje pa imajo samo manjšine. V teh državah ljudske demokracije torej ni bilo treba reševati tako težkih vprašanj, kakor smo jih morali pri nas. Pri njih je pot v socializem manj zapletena kakor pri nas. Pri njih je poglaviten razredni moment, pri nas pa nacionalni in razredni. Pri nas smo lahko tako temeljito rešili nacionalno vprašanje zato, ker smo ga reševali revolucionarno, v procesu osvobodilne vojne, v kateri so se bojevali vsi naši narodi, v kateri je vsak narod po svojih možnostih prispeval svoj delež k splošnim naporom za osvoboditev izpod okupatorja. Niti Makedoncem niti drugim dotlej zatiranim narodom Jugoslavije ni bila dana njihova nacionalna osvoboditev z odlokom. In za to nacionalno osvoboditev so se borili s puško v roki. Vloga Komunistične partije je bila predvsem v tem, da je vodila to borbo in bila poroštvo, da se bo po končani vojni nacionalno vprašanje dokončno rešilo tako, kakor so ga komunisti postavljali že dolgo pred vojno in med njo. Vloga Komunistične partije je zdaj, na tej stopnji graditve socializma v tem, da postanejo pozitivni nacionalni momenti spodbuda, ne pa ovira za razvoj socializma v naši državi. Vloga Komunistične partije je zdaj v tem, da čuječe pazi, da bi se pri nobeni nacionalnosti ne pojavil in razvil nacionalni šovinizem. Komunistična partija si mora prizadevati in si prizadeva, da bodo izginili vsi negativni pojavi nacionalizma in da se ljudje vzgajajo v duhu internacionalizma.

Kateri so ti pojavi nacionalizma? Omenjam jih nekaj: 1. nacionalni egoizem, iz katerega izvirajo mnoge druge negativne poteze nacionalizma, kakor na primer težnja po osvajanju tujih dežel, težnja po zatiranju drugih narodov, težnja po gospodarskem izkoriščanju drugih narodov itd.; 2. nacionalni šovinizem, iz katerega prav tako izvirajo mnoge druge negativne poteze nacionalizma, kakor na primer nacionalno sovraštvo, omalovaževanje drugih narodov, omalovaževanje njihove zgodovine, njihove kulture, njihovega znanstvenega življenja, njihovih znanstvenih pridobitev itd., povečevanje tistega v svoji zgodovini, kar je bilo negativno in kar velja za našega marksističnega stališča za negativno.

Kaj pa je to negativno? Negativne so osvajaalne vojne, negativno je zaslužnjevanje in zatiranje drugih narodov, negativno je gospodarsko izkoriščanje, negativno je kolonialno podjarmljanje itd. Vse to je marksizem ocenil kot negativno in obsodil. Vse te pojave v preteklosti je sicer možno pojasniti, toda z našega stališča jih nikakor ni možno opravičiti.

V socialistični družbi morajo takšni pojavi izginiti in bodo izginili. V stari Jugoslaviji je nacionalno zatiranje, ki ga je izvajala velikosrbska kapitalistična klika, pomenilo, da so zatirane narode gospodarsko lahko bolj izkoriščali. To je neogibna usoda tistih, ki so nacionalno zatirani. V novi, socialistični Jugoslaviji nacionalna enakopravnost popolnoma onemogoča, da bi kakšen narod gospodarsko izkoriščal drugega. To je zato, ker zdaj pri nas ni več hegemonije enega naroda nad drugim. Neogibna posledica vsake take hegemonije bi bilo slabše ali močnejše, takšno ali drugačno gospodarsko izkoriščanje. To bi nasprotovalo načelom, na katera se opira socializem. Samo gospodarska, politična, kulturna in vsestranska enakopravnost nam omogoča, da se pri teh velikanskih naporih naše skupnosti vse bolj krepimo.

Nad dvajset let so živeli naši narodi v neenakosti, nad dvajset let so poskušali doseči enotnost vrhov, ne pa enotnosti narodov. Nad dvajset let je buržoazni tisk pisal, da so Jugoslovani dosegli svojo enotnost, toda v resnici je nacionalni razdor zmerom bolj naraščal prav zaradi nacionalnega zatiranja in neenakopravnosti, zaradi gospodarskega izkoriščanja itd.

Šele med osvobodilno vojno smo postavili odnose med narodi na drugačne, nove, boljše temelje. Razdružili smo se formalno, da bi se dejansko trdnije združili. V tej današnji skupnosti so priznane enake pravice tako večjim kakor tudi manjšim narodom. Zdaj pri nas ni več hegemonije enega naroda nad drugim, in prav to nas dela tako čvrste in enotne.

Tovariši akademiki, morda se boste vprašali, zakaj sem vam danes govoril prav o teh stvareh. Zato se mi je zdelo potrebno govoriti prav pred tem visokim zborom o tem, ker je vse to trdno povezano z današnjo stvarnostjo v naši državi, z našim družbenim življenjem. Te stvari so trdno povezane ne samo z vprašanjem zmagovite graditve socializma v naši državi, marveč tudi z vprašanjem nadaljnjega razvoja socializma v svetu. Napredni svet pazljivo gleda na države, ki ustvarjajo doma najnaprednejšo družbeno ureditev — socializem, toda prav tako pazljivo zasleduje tudi to, kakšne odnose ustvarjajo te države med seboj. Toda ne samo, da najnaprednejše sile na svetu pazljivo zasledujejo, kaj se dogaja v socialističnih deželah, marveč to prav tako pazljivo zasledujejo tudi reakcionarne sile sveta, ki si nedvomno prizadevajo izkoristiti sebi v prid vse negativne pojave, ki nastanejo v odnosih med socialističnimi deželami. Vprašanje teh odnosov ni tako preprosta stvar, stvar, ki lahko zanima, oziroma ki se tiče njih samih, se pravi le socialističnih dežel, ali bolje rečeno, dežel, ki grade socializem. Ne, to vprašanje je velikanskega pomena z internacionalnega gledišča. Če hočemo pravilno postaviti te medsebojne odnose na dani stopnji, ko obstajajo poleg socialističnih tudi kapitalistične države, ko imamo še narode, ki so nacionalno zatirani, ko imamo še neusmiljeno kolonialno podjarmljanje itd.,

morajo na tej stopnji družbenega razvoja v svetu biti odnosi med državami, ki grade socializem, urejeni tako, da hrabrijo vse, zlasti pa male narode v boju za njihovo nacionalno in socialno svobodo in enakopravnost. Ti odnosi morajo biti zgled, ali bolje rečeno, spodbuda, ne pa ovira za nadaljnji razvoj socializma v svetu.

Ob koncu bi vam rad povedal, da je vaša vloga, vloga znanstvenikov, bodisi direktno ali indirektno, pri reševanju vseh teh vprašanj velikega pomena. Napačno bi bilo misliti, da je to stvar nas nekaj vodilnih ljudi; ne, to vprašanje mora zanimati vse naše delovne državljane, zlasti pa vas, znanstvenike, ker bomo to pravilno rešili samo tako, če bomo s svojimi dejanji dokazali, da imamo prav, to se pravi, da bomo, ne oziraje se na vse težave, prispevali vse svoje umske in fizične zmožnosti za izpolnitev petletnega plana, za zgraditev socializma v naši državi. Ta vprašanja bodo rešena tedaj, ko bomo to dosegli, se pravi, ko bomo ustvarili državljanom naše socialistične domovine boljše gospodarske in kulturne življenjske pogoje. Pri uresničevanju tega imate vi, znanstveniki, veliko in častno nalogo, ki jo boste, o tem sem prepričan, tudi izpolnili ne samo v korist naših narodov, marveč tudi v korist internacionalizma.

Vi, znanstveniki, imate veliko vlogo pri tem, da pravilna rešitev nacionalnega vprašanja v naši državi ne bo krenila s prave poti, temveč da se bodo odnosi med našimi narodi tudi naprej pravilno razvijali k zmerom globlji kulturni duhovni enotnosti naših narodov, da se bodo čimprej izkoreninile in da bodo čimprej odstranjene razne napake nacionalističnega značaja, ki nas še ovirajo pri naših naporih pri graditvi socializma v naši državi.

Iz govora ob razglasitvi za prvega častnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti dne 16. novembra 1948. — Josip Broz Tito, Izbor iz del, 3. knjiga, DZS in druge, Ljubljana 1978, str. 132—135, 140—141.

Branko Miljković

Tito

- I. (Ni drugega dneva razen tistega ki bo prišel)
 Ko govori kot bi se zvezde utrinjale
 v lepo vodo iz neke večnosti onstran spremenljivih oblakov
 vperi prst v neizmišljeni prostor toda v lažni čas
 kjer preteklost še ni minila
 in reče:
 kdor gre tja bo prišel dan prej od dne ko je šel
 v nepodobno idilo nezvesto tistemu kar je za njo
 kjer je neprijetni hrup tako hvaljenih ptic.